הלכה · משנה תורה · מפרשים · חידושים והגהות הגרי״ב · ספר מדע

חידושים והגהות הגרי"ב על משנה תורה, הלכות תשובה

רבי ישעיה פיק ברלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושים והגהות הגרי"ב על משנה תורה, הלכות תשובה

רבי ישעיה פיק ברלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושים-והגהות-הגריב-על-משנה-תורה-הלכות-תשובה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ג 4
הלכה יד 4
פרק ז 4
הלכה ד 4
הלכה ה 5

פרק ג

הלכה יד

כתב הכ"מ בפ"ג מהלכות תשובה דין י"ד ויש עבירות וכו' ומה שמנה רבינו וכו' והמתכבד בקלון חבירו לא ידעתי מקום שבו יאמרו שאין לו חלק לעוה"ב וכו' ע"ש. אמר **ישעיה** בהגאון אמיתי יחיד בדורו מו"ה **ליבש** זצ"ל. כבר כתבתי בגליון המג"א סימן קנ"ו שכתב ג"כ המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעוה"ב ולא הורה מקום מוצאו. והצבתי מקום בציון כי דבר זה איתא בירושלמי דחגיגה פרק אין דורשין אמר רבי יוסי המתכבד וכו':

פרק ז

הלכה ד

הרמב"ם פ"ז מהל' תשובה דין ד' **אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד וכו'**. וכתב הכ"מ מימרא דר' אבהו וכו' קצת צריך ביאור דהא ר' יוחנן רביה דר' אבהו פליג עליו כמבואר ברכות ל"ד. וסנהדרין צ"ט. וס"ל דמעלת הצדיקים גדולה מבעלי תשובה. ויש ליישב עפמ"ש תוס' ר"ה ל"ד ד"ה לדידי וכו' דקי"ל כר' יוחנן לגבי רב ושמואל וכו'. ומיהו כיון דר' אבהו פליג היה קצת נראה לפסוק כמותו דהוא בתראה וכו'. ובתוס' ביצה ט'. ד"ה גלגל וכו' כתבו דהלכה כרבה נגד אבוה דשמואל משום דרבה בתראה. וכ"כ עוד בע"ז ע"ב ד"ה אמר וכו' פסק רש"י כרב הונא מדסבר רב חסדא כוותיה אבל ר"ת פסק אע"ג דר"ח ס"ל דניצוק חיבור מ"מ הא רב ששת דבתראה הוא טפי אמר דניצוק אינו חיבור וכו'. איברי תוס' ברכות ל"ט כתבו ד"ה מברך וכו' ע"כ פירש ר"ת וכו' וכן הלכה כר' יוחנן דהא רב ור"י הלכה כר"י ור"ש לגבי רב הונא שהיה תלמידו של רב דדוקא באמוראי בתראי אמרינן הלכה כבתראה עכ"ל, וצ"ע. [עוד איכא למידק בתוס' דברכות דמנ"ל דרב הונא דהכא היינו תלמידו של רב הלא כתבו תוס' בגיטין י"א וכ"כ בחולין י"ג דתרי רב הונא הוו ואחד היה גדול משמואל ע"ש, וא"כ דילמא רב הונא דהכא בברכות היינו ר"ה הגדול. [וקצת זכר לדבר דהקדימו הש"ס לר"ה קודם ר' יוחנן בסוגיין דהכא אמר ר"ה מברך על הפתיתין וכו' ור' יוחנן אמר שלימה מצוה וכו']. וז"ל הכ"מ פ"א מה' ברכות דין ח' ד"ה כל הברכות וכו' אמר רב וכו' ור' יוחנן אמר וכו' ורב ששת אמר וכו', ובגביל לתורא פסק הרמב"ם כרב ששת דבתראה הוא וכ"פ הרי"ף והרא"ש ז"ל. [משמע מדבריו דהלכה כבתראה אפילו נגד רבים שהרי רב ור' יוחנן פליגי וכו' דבגביל לתורא הוי הפסק דלא כרב ששת, ולגירסת הרי"ף דגריס ורב ששת

אמר וכו' דאר"י אמר שמואל אסור לאדם שיטעום וכו' י"ל דרב ששת ור"י אמר שמואל הוו ג"כ רבים דהיינו מדאסר לאדם שיטעום כלום וכו' להכי לא הוי הפסק. אכן לפי גרסת הכ"מ ור"ש אמר וכו' דאמר ר"י אמר רב וכ"א לפנינו בגמרא וכן בהרא"ש דאמר ר"ה אמר רב אסור לאדם וכו' וא"כ חזינן דאע"ג דרב גופיה אמר אסור לאדם וכו' אפ"ה ס"ל לרב דגביל לתורא הוי הפסק אלמא ע"כ דלשיטת רב אינם תלוים זה בזה וכן מצינו למימר לר' יוחנן. וא"כ השתא הוי רב ששת יחידאי ואפ"ה פסק הרמב"ם כוותיה דר"ש משום דבתראה הוא] וזה שסיים הכ"מ וכן פסקו הרי"ף והרא"ש. עיינתי ולא מצאתי שום הכרעה בהם אלא שהעתיקו שלש דעות הללו בשם אומרם. אבל לא כתבו שום רמז דהילכתא כמאן]. והנה לפמ"ש הה"מ בפ"ח מהל' שבת סוף דין ה' דפוסק הרמב"ם כאביי נגד רבה רבו ואפילו להקל ע"ש, ובעי עיונא במ"ש הה"מ בפי"ח מהל' שבת דין כ"ד דהרמב"ם פוסק כרבה להחמיר אע"ג דאביי וגם רבא חלוקים עליו אפ"ה פסק כרבה דהוה רבם של אביי ורבא. ודע שהכ"מ פ"ד מהל' תפילין דין ט"ו כתב בתוך האריכות בזה ועוד דרמי בר יחזקאל ור' יוחנן כר' יוחנן נקטינן דלא עדיף רמי מרב ושמואל רבותיו דהילכתא כר' יוחנן לגבייהו ע"כ. הרי דס"ל דבדורות קמאי אין הלכה כתלמיד נגד רבו וגם לא כבתראי נגד הקודמים. תו כתב הכ"מ בפ"ו מהל' בכורים דין ו' אליביה דהרמב"ם בזה דודאי כר' חייא קי"ל לגבי דר' אסי והא רביה דרבא הוא ואין הלכה כתלמיד נגד הרב. וההה"מ פי"ד מהל' שבת דין כ"ב והלכה כאביי נגד ר' יוחנן. עוד שם בההה"מ בפ"ד מהל' יום טוב דין כ"א כרבא נגד שמואל, עוד שם בפ"ג מהל' מלוה ולוה דין י"ד כאביי לגבי רב. וע' בכ"מ פ"ו מהל' נדרים דין ט"ו ובפ"ה מהל' רוצח דין יו"ד. [שוב מצאתי מקצת דברים הנ"ל בספר יד מלאכי הנדפס מחדש ומחברו נפלא בבקיאות]:

הלכה ה

כסף משנה על מ"ש הרמב"ם פ"ז מהל' תשובה דין ה'. ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה. כתב הכ"מ בזה"ל בפרק יוה"כ דף פ"ו גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה עכ"ל. לכאורה אין הראיה מבוררת דנהי דתשובה מקרב את הגאולה מ"מ לא נתברר דאין נגאלין אלא בתשובה. דדילמא תלוי הגאולה לזמן הקצוב וכשעושין תשובה מקדמת הגאולה על דרך זכו אחישנה לא זכו בעתה כדאיתא בסנהדרין צ"ח. ותו שהרי גם בצדקה אמרינן הכי בב"ב יו"ד גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה שנאמר כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות. ובכן לולא דבריו של הכ"מ הו"א דדברי הרמב"ם לקוחים ממה דאמר רב בסנהדרין צ"ו להדיא כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה. [ודעת הרמב"ם כוותיה דרב נגד שמואל דפליג

עליה דרב. ואע"ג דמסיק שם בסוגיא דשתק ר' אליעזר ע"ש. מ"מ נטה הרמב"ם כדעת רב דמחליט הדבר]. עוד י"ל ע"פ הנוסחא שראיתי בילקוט (ישעיה נ"ט רמז שנ"ח) אמר רבי יוסי הגלילי גדולה תשובה שמביאה גאולה לעולם וכו' וכ"א בנוסח בעין יעקב א"ר יוסי גדולה תשובה שמביאה הגאולה שנאמר ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב מאי טעמא ובא לציון גואל משום ולשבי פשע ביעקב. מעתה נכון לומר דהרמב"ם היה לפניו בסוגיא דיומא פ"ו כנוסחת הע"י והילקוט. דרך אגב לא אחדול מה דאיתא עוד שם בעין יעקב בזה"ל א"ר יונתן גדולה תשובה שמקרבת גאולה לעולם שנאמר שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות עכ"ל. ואני בער ולא אדע פירושו. דהיכא מרמז בהך פסוקא מענין תשובה. בשלמא על הצדקה כמו שהעתקתי לעיל סוגיא דב"ב יו"ד אתי שפיר דצדקה כתיבא בהך פסוקא אכן ענין התשובה מאן דכר שמה. שוב יגעתי ומצאתי ברי"ף שעמד על זה. ותירוצו שכתב דחיקא טובה. דעכ"פ מנ"ל דתשובה מקרבת הגאולה דילמא דוקא עד דאיכא צדקה בהדה. [וכדאיתא על האמת בב"ב הנ"ל]: